

Η διαχείριση της σχολικής τάξης Μέρος 2ο

Επιμορφωτικό σεμινάριο Α Αρσάκειο Γυμνάσιο

Ιούνιος 2024

Κ. Αποστολόπουλος Σ.Ε. ΠΕ04

Τεχνικές πρόληψης προβλημάτων μέσω της ενίσχυσης του αυτοελέγχου των μαθητών/τριών

(Παρασκευά & Παπαγιάννη, 2008; Παπασταμάτης, 2006)

Τεχνικές επιρροής

- **Σχεδιασμένη αγνόηση**

Χρησιμοποιείται κυρίως για ήπιες διαταρακτικές συμπεριφορές όπως χτύπημα δαχτύλων, ιδιόρρυθμες κινήσεις σώματος/χεριών, ρίψη βιβλίων στο πάτωμα, σιγανό σφύριγμα.

☞ Η σχεδιασμένη αγνόηση δεν συνίσταται όταν στο συγκεκριμένο τμήμα μια ήπια διαταραχή τείνει να διαδίδεται και να γενικεύεται σε περισσότερους μαθητές (ripple effect).

- **Σήματα**

Πρέπει να γίνεται στα πρώτα στάδια εμφάνισης ανεπιθύμητης συμπεριφοράς και να καθιστά σαφές στον μαθητή ότι τον έχουμε εντοπίσει. Περιλαμβάνει:

- Κοίταγμα του μαθητή που συνοδεύεται με κούνημα κεφαλιού που δείχνει δυσαρέσκεια.
- Αν κριθεί σκόπιμο, μπορεί να προστεθεί η φράση «κάποιος δεν μας αφήνει να συγκεντρωθούμε» ή «κάποιος μας δυσκολεύει και μας καθυστερεί» ή κάτι ανάλογο..

- **Έλεγχος μέσω προσέγγισης και επαφής**
 - Περπατήστε και σταθείτε δίπλα στο μαθητή που εκδηλώνει αρνητική συμπεριφορά.
 - Ακουμπήστε το χέρι σας στον ώμο του
- **Ενίσχυση του ενδιαφέροντος**
 - Ρωτήστε το μαθητή που χάνει το ενδιαφέρον του κάτι σχετικό με αυτά που συζητάτε
- **Χιούμορ**
 - Καλοπροαίρετο χωρίς ειρωνεία ή σαρκασμό
- **Υποστήριξη στις δυσκολίες**
 - Πολλές αρνητικές συμπεριφορές εκδηλώνονται όταν οι μαθητές δεν καταλαβαίνουν τι πρέπει να κάνουν ή αδυνατούν να το κάνουν. Προσπαθήστε να κάνετε το μάθημα πιο ενδιαφέρον ή/και να πλησιάσετε τον μαθητή και να του δώσετε περισσότερες οδηγίες.
- **Αναμόρφωση της ροής του μαθήματος**
 - Όταν κάτι (π.χ. κάποια δραστηριότητα) δεν αποδίδει.

- **Επανορθωτικός αποκλεισμός**

- Όταν ο μαθητής χάνει τον αυτοέλεγχο του π.χ. μιλάει συνεχώς ή αρχίζει να γίνεται προκλητικός μπορεί κανείς να πει «Σε παρακαλώ βγες έξω για 2-3 λεπτά μέχρι να ηρεμήσεις. Μόνο να είσαι κοντά στην ανοικτή πόρτα για να βλέπω ότι είσαι καλά».
- ☞ Θα πρέπει να τον βλέπετε από την ανοικτή πόρτα γι' αυτά τα 2-3 λεπτά, για λόγους ασφάλειας του μαθητή.

- **Άμεσες εκκλήσεις**

- Εξηγείτε γιατί μη-επιθυμητή συμπεριφορά που λαμβάνει χώρα πρέπει να σταματήσει π.χ. πηγαίνετε κοντά στον μαθητή και λέτε «Γιώργο τα τελευταία 5 λεπτά μιλάς συνεχώς. Καταλαβαίνεις φαντάζομαι τι συνέπειες έχει η συμπεριφορά σου στη λειτουργία της τάξης και στην ολοκλήρωση του μαθήματος. Σε παρακαλώ να σταματήσεις.»
- Προτιμείτε να προτείνετε μια επιθυμητή συμπεριφορά αντί να αποδοκιμάσετε μια ανεπιθύμητη. π.χ. «Η φασαρία που γίνεται στα τελευταία θρανία παρεμποδίζει την ομαλή ροή του μαθήματος, θα πρέπει να σταματήσει για να τελειώσουμε εγκαίρως το μάθημα και να βγείτε αμέσως για διάλειμμα.

- **Επίκριση και ενθάρρυνση**

ΠΡΟΣΟΧΗ. Η επίκριση καλύτερα να γίνεται κατ' ιδίαν.

- Πάμε κοντά στον μαθητή και χαμηλόφωνα του λέμε π.χ. «Γιώργο τα τελευταία 5 λεπτά μιλάς συνεχώς. Σε παρακαλώ πολύ να σταματήσεις, Άλλωστε όταν προσέχεις τα πας καλά στο μάθημα» ή «Γιώργο βγάλε το βιβλίο σου, ξέρω ότι τα καταφέρνεις μια χαρά στο μάθημα όταν προσπαθείς»
- Αν η επίκριση γίνει δημόσια (π.χ. ο μαθητής δεν δέχεται τις υποδείξεις σας) δεν πρέπει να έχει στοιχεία γελιοποίησης και υποβιβασμού.
- Σε κατ' ιδίαν συζήτηση, μετά το πέρας του μαθήματος, μπορείτε να καλέσετε τον μαθητή και να θέσετε ερωτήσεις όπως «πες μου σε παρακαλώ, καταλαβαίνεις τι συνέπειες έχει η συμπεριφορά σου στη λειτουργία της τάξης και στην ολοκλήρωση του μαθήματος;»

- **Προσοχή στην ανίχνευση του υποβάθρου μιας έντασης**
Πριν τη δράση πρέπει να έχουμε εκτιμήσει τα αίτια της διαταρακτικής συμπεριφοράς, ώστε η δράση μας να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αν π.χ. οι μαθητές είναι πολύ αναστατωμένοι με κάτι που συνέβη λίγο νωρίτερα καλύτερα να κάνετε μια σχετική με την κατάσταση συζήτηση (μπορεί να βοηθήσει σημαντικά) παρά να επιδιώξετε άμεση επιβολή της πειθαρχίας (μπορεί να δημιουργήσει γενικότερη ένταση).
- **Καθορισμός των ορίων – κανόνες της τάξης**
Τα παιδιά (και οι μεγάλοι) όταν μαθαίνουν τους κανόνες περνούν από μια περίοδο δοκιμής των ορίων, γι' αυτό
 - Καθορίστε με σαφήνεια τους κανόνες (με τη βοήθεια των μαθητών ή και χωρίς)
 - Όταν κάποιος δοκιμάζει τα όρια δείξτε του ότι οι κανόνες είναι σαφείς, καθώς και τους περιορισμούς που συνεπάγονται.

Συναισθηματική επιρροή

Βασική αρχή της επικοινωνίας είναι η ανταλλαγή συναισθηματικών μηνυμάτων μεταξύ καθηγητή – μαθητών, γι' αυτό:

- Εκφράστε τα προσωπικά σας συναισθήματα σχετικά με τη μη αποδεκτή κατάσταση που έχει δημιουργηθεί π.χ. «Με στενοχωρεί πολύ που βλέπω ένα τόσο ικανό παιδί σαν και εσένα να μην μπορεί να ελέγξει την παρορμητικότητά του»
- παράλληλα
 - Αναζητήστε εναλλακτικές εκτός της τιμωρίας.
 - Μη μειώνετε τους μαθητές.
 - Αναζητήστε λύσεις από κοινού με τους μαθητές σας – διαπραγματευτείτε.

Για παράδειγμα, αν κάποιος πετάει ένα τσαλακωμένο φύλλο χαρτί στο πάτωμα. Αντί για «είσαι απαράδεκτος» πείτε «με ενοχλεί πολύ να βλέπω να συμπεριφέρεστε απρόσεκτα και να βρωμίζετε την τάξη μας. Παρακαλώ πολύ το Γιώργο να μαζέψει το χαρτί που του έπεσε και να το ρίξει στον κάδο». Αν δεν το κάνει ο μαθητής καλό είναι να το κάνετε εσείς (εάν αυτό συμβαίνει για 1η φορά).

Στρατηγικές αντιμετώπισης ιδιαίτερα δύσκολων καταστάσεων

(Fontana, 1996b)

Δραστηριότητες 1 έως 4

Αναίδεια

- 1) Παραμένουμε ήρεμοι, δεν θυμώνουμε/εξοργιζόμαστε.
- 2) Αντιδρούμε γρήγορα και αποφασιστικά.
- 3) Απαντάμε στο παιδί. Είμαστε σύντομοι και συγκεκριμένοι και **δεν δίνουμε λαβή για μακρά ανταλλαγή κατηγοριών** π.χ. «αυτό που είπες ήταν απερίσκεπτο, αν το είχες σκεφτεί καλύτερα δεν θα το έλεγες».
- 4) Αν απαιτείται περαιτέρω συζήτηση καλούμε επιτακτικά το παιδί να μείνει μετά το μάθημα (χωρίς αναφορά στην αιτία).
- 5) Συνεχίζουμε το μάθημα.
- 6) Αν ο μαθητής συνεχίσει να ζητά εξηγήσεις, του απαντάμε με τρόπους όπως:
«Αν σκεφτείς λίγο θα βρεις μόνος σου την απάντηση στην ερώτηση σου»

7) Κατά τη συζήτηση μετά το μάθημα:

α) τον αντιμετωπίζουμε με χαμόγελο,

β) μπορούμε να του πούμε «ξέρεις πολύ καλά ότι δεν φέρθηκες σωστά, αν συμφωνείς δεν χρειάζεται να μπούμε σε λεπτομέρειες». Αν το παιδί συμφωνήσει μπορεί να κλείσουμε την κουβέντα με κάποιο θετικό σχόλιο όπως «παρατηρώ ότι σε ενδιαφέρει» ή «απ' όσο έχω καταλάβει σου αρέσουν τα θεωρητικά μαθήματα».

8) Αν η αυθάδεια του μαθητή είναι καθεστώς και η προηγούμενη προσέγγιση δεν αποδίδει τότε **το θέμα ξεπερνά τον εκπαιδευτικό και πρέπει να αντιμετωπισθεί από το σχολείο** (ανταλλαγή πληροφοριών με τους άλλους εκπαιδευτικούς, κοινή προσέγγιση).

☞ Τα πιο μικρά παιδιά μπορεί να το κάνουν από παρορμητικότητα, χρειάζονται φιλική καθοδήγηση.

Ανυπακοή - Απειθαρχεία

Ο μαθητής αρνείται απερίφραστα αυτό που του ζητάμε, αμφισβητώντας ευθέως την εξουσία του καθηγητή.

Καλό είναι να φροντίζουμε να αποφεύγουμε τέτοια επεισόδια.

Να μη ζητήσουμε να κάνει κάτι ένας μαθητής που γνωρίζουμε ότι θα αρνηθεί να το κάνει (λόγω χαρακτήρα ή επειδή εκείνη τη στιγμή είναι σε έκρυθμη κατάσταση). Αν τελικά συμβεί:

- 1) Παραμένουμε ήρεμοι, δεν θυμώνουμε/εξοργιζόμαστε.
- 2) Αντιδρούμε γρήγορα και αποφασιστικά.
- 3) Αποφεύγουμε κάθε σωματική αλληλεπίδραση.

4) Επαναλαμβάνουμε την εντολή με ευγενικό τρόπο π.χ. Γιώργο γύρισε στο θρανίο σου γιατί δεν θα μπορέσουμε να ολοκληρώσουμε το μάθημα.

Αν ο μαθητής αρνηθεί, ζητάμε να μάθουμε το λόγο, αν υπάρχει αποδεκτή εξήγηση την αποδεχόμαστε. Αν δεν υπάρχει εξήγηση ή η εξήγηση είναι μη αποδεκτή μπορούμε να πούμε «βλέπω ότι δεν θέλεις να το κάνεις αυτό, όλοι αισθανόμαστε έτσι μερικές φορές ακόμη και εγώ, όμως σου ζητάω να το κάνεις γιατί είναι σημαντικό».

5) Αν παρ' όλα τα προηγούμενα ο μαθητής επιμένει τότε:

α) Μπορεί να πει «εντάξει» και να του ζητήσει επιτακτικά να μείνει μετά το μάθημα να το συζητήσουν.

β) Να έρθει σε αντιπαράθεση με τον μαθητή, **μόνο αν είναι απόλυτα βέβαιος ότι δεν θα αποτύχει** (γιατί τότε θα κλονιστεί το κύρος και η εξουσία του).

Στην περίπτωση της αντιπαράθεσης, το συνηθέστερο είναι να του πει «την ανυπακοή σου αυτή προς τους κανόνες της τάξης πρέπει να τη συζητήσεις με τον Διευθυντή» και να τον απομακρύνει με ωριαία αποβολή. Αν ο μαθητής αρνείται να απομακρυνθεί από την τάξη πρέπει να στείλει έναν μαθητή να καλέσει τον Διευθυντή (ενώ αναμένεται ο Διευθυντής, ξαναρχίζει κανονικά το μάθημα).

- Καλό είναι να αντιμετωπίζουμε άμεσα επεισόδια μικρο-ανυπακοής προτού πάρουν διαστάσεις. **Εννοείται ότι θα πρέπει να εντοπισθούν τα αίτια της συμπεριφοράς αυτής.** Επίσης, η «υπακοή» θα πρέπει να επικοινωνείται ως ανάγκη λειτουργίας της τάξης των 20-27 μαθητών και όχι ως συμμόρφωση στην εξουσία του καθηγητή.
- ☛ Η μη παραδοχή, εκ μέρους του καθηγητή, ενός λάθους που ενδεχομένως έκανε επιβεβαιώνει στους μαθητές ότι ο καθηγητής είναι άδικός, ενώ η παραδοχή του δείχνει ότι είναι δίκαιος και ενδιαφέρεται για τους μαθητές ως πρόσωπα.

Σωματική επίθεση κατά συμμαθητών

- 1) Αυστηρή εντολή να σταματήσουν αμέσως αυτό που κάνουν π.χ. *«Γιώργο και Κώστα σταματήστε αμέσως»*.

Δεν χρειάζονται απειλές.

Όταν ηρεμήσουν τα πράγματα ζητάει μια εξήγηση είτε άμεσα είτε στο τέλος του μαθήματος.

Στόχος δεν πρέπει να είναι η τιμωρία αλλά η συμφιλίωση (τα παιδιά πρέπει να μάθουν να διαχειρίζονται τα αρνητικά/εχθρικά τους συναισθήματα χωρίς να καταφεύγουν στη βία).

- 2) Αν τα παιδιά δεν σταματούν τον καυγά πρέπει να παρέμβει σωματικά (άμεσα, χωρίς φόβο ή μεροληψία).

Πρέπει να απομακρυνθεί ο πιο επιθετικός ή αυτός που φαίνεται ότι κερδίζει τον καυγά, τραβώντας τον σταθερά όχι βίαια.

Προσοχή, προσεγγίζουμε τους εμπλεκόμενους από το πλάι και τραβάμε μακριά τον μαθητή, αν χρειαστεί τον κρατάμε σφιχτά.

Ταυτόχρονα του μιλάμε ήρεμα και σταθερά λέγοντας ότι καταλαβαίνουμε ότι έχει θυμώσει αλλά πρέπει να ηρεμήσει και να εξηγηθεί. Η βία δεν είναι λύση.

Προσέχουμε το άλλο παιδί να μην εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για να κτυπήσει, του λέμε με αυστηρή φωνή να σταματήσει αμέσως και θα έχει την ευκαιρία να εξηγήσει γιατί έφτασαν ως εκεί αργότερα.

3) Μετά το μάθημα δίνονται εξηγήσεις και επιδιώκεται η συμφιλίωση. Αν επιτύχουμε συμφιλίωση δεν είναι απαραίτητο να υπάρξει τιμωρία.

Δραστηριότητες 5 - 8
Ανάγκη για συλλογική αντιμετώπιση

Ζητήματα ΣΒκΕ

Άρθρο 4 του Ν. 5029/2023 (Α' 55)

Κάθε μορφή σωματικής, λεκτικής, ψυχολογικής, συναισθηματικής, κοινωνικής, ρατσιστικής, σεξουαλικής, ηλεκτρονικής, διαδικτυακής ή άλλης βίας και παραβατικής συμπεριφοράς, **που πλήττει τη σχολική κοινότητα** και διαταράσσει την εκπαιδευτική διαδικασία συνιστά ενδοσχολική βία και εκφοβισμό και ιδίως:

- α)** η προσβολή της αξιοπρέπειας, της τιμής και της υπόληψης του μαθητή,
- β)** η συστηματική ή σκόπιμη ή επαναλαμβανόμενη απειλή και προσβολή της προσωπικότητας, της σωματικής ακεραιότητας ή της ψυχικής ισορροπίας των μαθητών,
- γ)** η ανεπιθύμητη, επιθετική συμπεριφορά που εκδηλώνεται μεταξύ παιδιών σχολικής ηλικίας και η ανάλογη συμπεριφορά εκπαιδευτικών που περιλαμβάνει πραγματική ή αντιληπτή ανισορροπία δύναμης,
- δ)** η παρεμπόδιση της ομαλής διεξαγωγής των μαθημάτων και ο βίαιος αποκλεισμός μαθητών είτε από την εκπαιδευτική διαδικασία είτε από τη συμμετοχή τους στην καθημερινή σχολική ζωή, καθώς και ο εν γένει κοινωνικός αποκλεισμός, οι απειλές και η ψυχολογική βία στις επαφές των μαθητών με τους συμμαθητές τους,
- ε)** η επιβολή με τη βία και ο εξαναγκασμός σε πράξεις ή παραλείψεις παρά τη θέληση των μαθητών,
- στ)** οποιαδήποτε μορφή βίαιης ή απαξιοτικής συμπεριφοράς ή η ενθάρρυνση σε διάπραξη βίαιων εκδηλώσεων που διαταράσσουν τη σχολική γαλήνη και πλήττουν το κύρος της εκπαιδευτικής κοινότητας,
- ζ)** ο εκφοβισμός ή η εκδήλωση ρατσιστικών συμπεριφορών ικανών να διαταράξουν την ψυχική ισορροπία και να πλήξουν μαθητές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά,
- η)** η προσβολή, οι διακρίσεις ή οι παρενοχλήσεις στη βάση των θρησκευτικών πεποιθήσεων, της εθνικής καταγωγής, της φυλής, του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, της έκφρασης ή των χαρακτηριστικών φύλου, της αναπηρίας, της κατάστασης υγείας και της σωματικής ή άλλης πραγματικής κατάστασης του μαθητή.

Η ανάγκη για:

- Πρόληψη**
- Σύγκλιση στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις μεταξύ των εκπ/κών**

Πρόληψη - Ομαδική επίλυση προβλημάτων

- Η παραδοσιακή προσέγγιση στην αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς των μαθητών είναι (Grosche & Volpe, 2013, σελ. 255):
 - να περιμένουν οι εκπαιδευτικοί να εκφραστεί η προβληματική συμπεριφορά και μετά
 - να σχεδιάσουν δράσεις με στόχο τη βελτίωση της συμπεριφοράς και της μάθησης.
- Οι νεώτερες προσεγγίσεις προτείνουν (Horner & Sugai, 2015· Sugai & Horner, 2006) :
 - **Πλαίσιο πρόληψης.**
 - **Ομαδική επίλυση προβλημάτων (Συμβούλιο τάξης και Σ.Δ.).**προκειμένου να
 - εντοπιστούν έγκαιρα οι παράγοντες επικινδυνότητας,
 - να περιοριστούν οι παράγοντες επικινδυνότητας,
 - ενισχυθούν **χωρίς αντιφάσεις** οι προστατευτικοί μηχανισμοί που προάγουν τη θετική συμπεριφορά των μαθητών στο σχολείο.

Δημιουργία ομάδας παρακολούθησης

(Διδασκάλου, 2019)

- Συγκρότηση ομάδας παρακολούθησης της συμπεριφοράς των μαθητών.
- **Προληπτικά μέτρα** – Αφορούν κάθε τάξη (100%)
 - Θετικό κλίμα στο σχολείο και στην τάξη.
 - Υψηλές προσδοκίες για τη συμπεριφορά των μαθητών, η οποία δηλώνεται σαφώς.
 - Διδασκαλία συμπεριφορών.
 - Ενδιαφέρον μάθημα.
 - Αξιολόγηση της συμπεριφοράς του συνόλου των μαθητών
 - Η συμπεριφορά γεννά συμπεριφορά (Αμοιβές – Συνέπειες)
- **Παιδαγωγική υποστήριξη μαθητών υψηλού κινδύνου ΚΣΣΔ (~15%)**
 - Σύστημα συλλογής στοιχείων.
 - Παροχή υποστήριξης.
- **Εξατομικευμένη υποστήριξη μαθητών με μεγαλύτερες ανάγκες (~5%)**
 - Λειτουργική αξιολόγηση.
 - Εξατομικευμένες παρεμβάσεις (βραχυχρόνιο πρόγραμμα, ψυχολόγος, ΚΕΔΑΣΥ, συνεργασία με οικογένεια)

Επίπεδα πρόληψης

Τριτογενής Πρόληψη

Εξατομικευμένη Παρέμβαση.

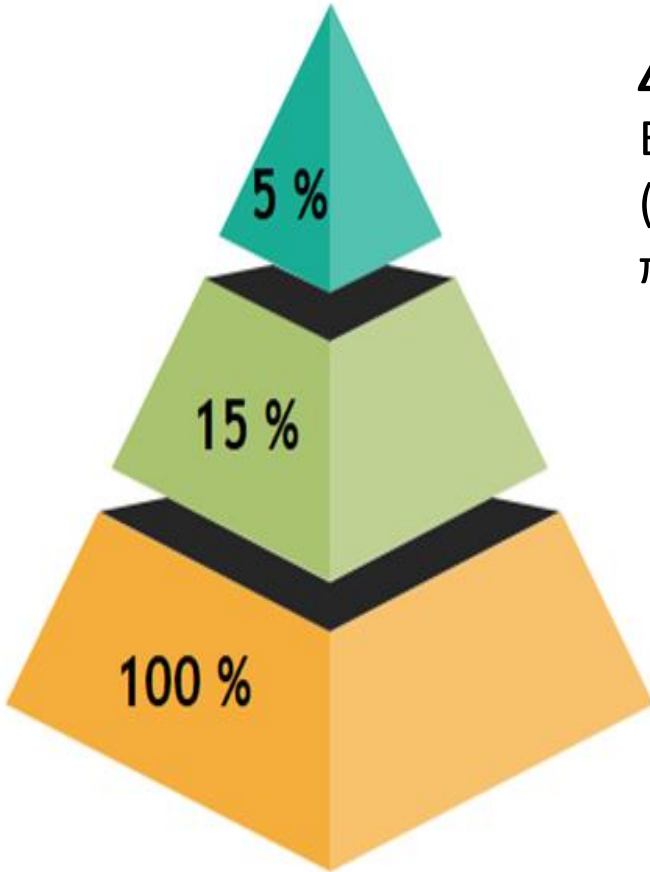
Δευτερογενής Πρόληψη

Επίπεδο τμήματος (ομαδική παρέμβαση) ή ατομικό (ειδική υποστήριξη για μαθητές υψηλού κινδύνου).
π.χ. α) Παρέμβαση στο τμήμα ή στην τάξη σχετικά με
i) αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων,
ii) ενσυναίσθηση,
iii) ζητήματα σχετικά με θέματα σχολικής βίας.
β) προληπτική συνεργασία με γονείς

Πρωτογενής Πρόληψη

Επίπεδο τάξης ή σχολείου - Συμμετοχή όλων των μαθητών

π.χ. α) συνδιαμόρφωση σχολικού κανονισμού
β) ενημέρωση σχετικά με τους κανόνες συμπεριφοράς στο σχολείο
γ) συμβόλαιο τμήματος

Βασικοί συμμετέτοχοι μιας σχολικής ομάδας πρόληψης.

- Σύμβουλοι Σχολικής Ζωής.
- Άλλοι εκπαιδευτικοί π.χ. οι Συντονιστές Τάξης.
- Διευθυντής ή Υποδιευθυντής ή συστηματική επικοινωνία με τη Διεύθυνση του σχολείου.
- Ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό αν υπάρχει π.χ. ψυχολόγος ή κοινωνικός λειτουργός.
- Εκπρόσωπος του ΣΓκΚ (για κάποια θέματα).
- ☞ Ενίσχυση του ρόλου του υπεύθυνου τμήματος.

Η ομάδα διαχειρίζεται, μεταξύ άλλων, (Lewis et al., 2015· Sugai & Horner, 2006)

- Τη συλλογή δεδομένων για την έκταση και τη συχνότητα εκδήλωσης των συμπεριφορών που προβληματίζουν (με κλίμακες παρατήρησης, αξιοποίηση των βιβλίων του σχολείου, χρήση ερωτηματολογίων, συνεντεύξεις μαθητών κ.ά.).
- Την ανάλυσή των δεδομένων.
- Την οργάνωση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε εμπειρικά τεκμηριωμένες στρατηγικές πρόληψης και αξιολόγησης των μαθητών με ΚΣΣΔ.
- Την πρώιμη επικοινωνία με γονείς μαθητών με πιθανές ΚΣΣΔ.
- Το σχεδιασμό και υλοποίηση οργανωμένων θετικών παρεμβάσεων υποστήριξης, οι οποίες:
 - Πρέπει να άμεσες, όχι να αφήνονται οι μαθητές να χάνουν τα όρια αρκετές φορές και μετά να παρεμβαίνουμε.
 - Πρέπει να παρακολουθείται η αποτελεσματικότητά τους.

Διαδικασίες που βοηθούν στον προσδιορισμό μαθητών σε κίνδυνο

Flannery, McGrath Kato & Horner (2019)

1. Παρακολούθηση φοίτησης

- Ο χαμένος χρόνος διδασκαλίας αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην επιτυχία των μαθητών (ακαδημαϊκή και κοινωνική).
 - Περιλαμβάνει ημερήσιες απουσίες, καθυστερημένη προσέλευση, επιλογή ωρών που δεν προσέρχεται ο μαθητής στο μάθημα.
 - Μέτρο του προβλήματος αποτελεί το ποσοστό των ωρών απουσίας σε σχέση με τις προβλεπόμενες ώρες παρουσίας ανά εβδομάδα. Κριτήριο ενδεικτικό προβλήματος, συνήθως, είναι όταν οι απουσίες που υπερβαίνουν ένα ποσοστό της τάξης του 10% των ωρών παρακολούθησης.
 - Η μέτρηση των απουσιών απαιτεί ημερήσια παρακολούθηση και εβδομαδιαία σύνοψη για τους μαθητές αυτούς.
 - Οι μαθητές που δεν πληρούν τα πρότυπα παρακολούθησης χρειάζονται πιο εξατομικευμένη και εντατική υποστήριξη.
- Προσοχή, η εστίαση σε γενικά μέτρα βελτίωσης του κλίματος αγνοώντας τα δεδομένα παρακολούθησης των μαθητών, συνήθως, δεν είναι αποτελεσματική.

2. Παρακολούθηση συμπεριφοράς

- Μαθητές που επαναλαμβάνουν συμπεριφορές ισχυρά διαταρακτικές καθώς και σύγκρουσης με ομηλίκους ή ενήλικες βρίσκονται σε κίνδυνο για σχολική αποτυχία.
- Τα δεδομένα προέρχονται από τα σχολικά έγγραφα (επιπλήξεις, ωριαίες αποβολές, ημερήσιες αποβολές κλπ.).
- **Η επιμελής καταγραφή στα σχολικά βιβλία** και η καταμέτρηση των προβλημάτων συμπεριφοράς απαιτεί ημερήσια παρακολούθηση και εβδομαδιαία σύνοψη π.χ.
 - Μαθητές με 0 έως 1 συμβάντα συμπεριφοράς για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
 - Μαθητές με 2 έως 5 συμβάντα συμπεριφοράς για συγκεκριμένη χρονική περίοδο (μαθητές υψηλού κινδύνου).
 - Μαθητές με 6 ή περισσότερα συμβάντα συμπεριφοράς για συγκεκριμένη χρονική περίοδο (μαθητές υψηλού κινδύνου, χρειάζονται εξατομικευμένη υποστήριξη).

3. Παρακολούθηση σχολικής επίδοσης

- Η παρακολούθηση της επίδοσης των μαθητών είναι σημαντική γιατί αποτελεί δείκτη τόσο της ακαδημαϊκής επιτυχίας, όσο και της κοινωνικής επιτυχίας των μαθητών.
- Δεδομένα από συγκεκριμένες περιοχές σχολικής επίδοσης, πρέπει να συλλέγονται τρεις ή τέσσερις φορές κατά τη διάρκεια της χρονιάς, όπως
 - Προφορική συμμετοχή
 - Γραπτές επιδόσεις
 - Πλήθος μαθημάτων με επίδοση κάτω από τη βάση
- Από τις μετρήσεις αυτές εξάγονται δεδομένα που οδηγούν σε έγκαιρη αναγνώριση και παρέμβαση για τους μαθητές που διατρέχουν κίνδυνο αποτυχίας.
- Είναι σημαντικό οι μαθητές σε κίνδυνο να εντοπίζονται όσο το δυνατόν νωρίτερα.

4. Το σχολικό κλίμα

- Το πώς οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την ποιότητα του σχολικού κλίματος π.χ.
 - παρέχει ασφάλεια,
 - είναι υποστηρικτικό,
 - είναι συμπεριληπτικόέχει επίδραση στο βαθμό επιτυχίας & ικανοποίησης τους.
- Καλό είναι να αποτιμάται το πώς νιώθουν οι μαθητές στο σχολείο τους (εσωτερική αξιολόγηση-).
- Συνήθως χρησιμοποιούνται ερωτηματολόγια που χορηγούνται ανώνυμα στους μαθητές. Σε τμήματα που χαρακτηρίζονται ως υψηλού κινδύνου μπορεί να δοθούν διαφοροποιημένα ή πρόσθετα ερωτηματολόγια.

Θετικό κλίμα στην τάξη

(Ματσαγγούρας, 1999, Διδασκάλου 2019)

- Καλή γνώση των μαθητών.
- Ενεργητική ακρόαση - Αποτελεσματική επικοινωνία.
- Διαπροσωπικές σχέσεις – αποδοχή της προσωπικότητας των μαθητών
 - ώρα για συζήτηση,
 - αφιέρωση χρόνου & προσοχής,
 - αυτοαποκαλύψεις (χωρίς να διαταράσσονται οι ρόλοι εκπ/κού – μαθητών).
- Αναγνώριση & ενθάρρυνση επιθυμητής συμπεριφοράς.
- Θετική ενίσχυση αυτοσυναισθήματος - Συχνή επιβράβευση σε όλους
- Χρησιμοποίηση θετικής γλώσσας:
 - Όχι «Καθίστε ήσυχα επιτέλους»
 - Ναι «Όταν κάνουμε μάθημα θέλω να προσέχετε αυτόν που μιλάει»
- **Ενδιαφέρουσες μαθησιακές δραστηριότητες**
- **Μεγιστοποίηση χρόνου εμπλοκής των μαθητών σε δραστηριότητες.**

Και ακόμη

(Διδασκάλου 2019)

- Καλλιέργεια συναισθήματος ανήκειν
 - Μέσω προγραμμάτων π.χ. ανακύκλωση
 - Μέσω εκδηλώσεων π.χ. σχολικές γιορτές, επισκέψεις κλπ
 - Μέσω δράσεων π.χ. τοπική έρευνα, μοίρασμα φυλλαδίων κλπ.
- Συνεργασία με οικογένεια:
 - **Πριν παρουσιαστούν τα προβλήματα**
- Ξεκάθαροι στόχοι μάθησης:
 - Οι μαθητές πρέπει να ξέρουν τι περιμένουμε από αυτούς
- **Παιδαγωγική αξιοποίηση των λαθών των μαθητών**
- Άμεση διευθέτηση μικρο-προβλημάτων, προτού εξελιχθούν σε μεγάλα.

Μια ακόμη έρευνα

(Anyon, et al, 2014)

- Μελέτη που έγινε σε 87.997 μαθητές ΠΕ και ΔΕ το 2011-2012 στο Ντένβερ στο Κολοράντο συνέκρινε την αποτελεσματικότητα μεταξύ
 - των παιδαγωγικών παρεμβάσεων διαχείρισης της προβληματικής συμπεριφοράς
 - της απλής εφαρμογής ποινών
- Οι τεχνικές παιδαγωγικών παρεμβάσεων ήταν:
 - η διαμεσολάβηση μεταξύ των μαθητών που εμπλέκονταν στο πρόβλημα,
 - ο ομαδικός διάλογος στην τάξη,
 - τα συμβόλαια συμπεριφοράς μεταξύ των μαθητών.
- Σημαντικό ρόλο επίσης έπαιξαν
 - **Η κοινή στάση των εκπαιδευτικών**
 - Η ικανότητά των εκπαιδευτικών να διαχειρίζονται τις συγκρούσεις που προκύπτουν μέσα στην τάξη πριν παραπέμψουν τους μαθητές στο διευθυντή για την επιβολή ποινών.
 - Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση **προληπτικών παρεμβάσεων** στην τάξη (μετριάζουν τα προβλήματα συμπεριφοράς).
- Σημαντικό εύρημα: **οι πειθαρχικές κυρώσεις στους μαθητές αυξήθηκαν με την επιβολή αυστηρότερων ποινών.**

Το νέο θεσμικό πλαίσιο εκπ/κών μέτρων

Υ.Α. 44879/ΓΔ4/ΦΕΚ 2531 Β΄/29-4-2024

- α. Προφορική παρατήρηση,
- β. επίπληξη,
- γ. ωριαία απομάκρυνση,
- δ. αποβολή από τα μαθήματα μέχρι τρεις (3) ημέρες,
- ε. αποβολή από τα μαθήματα μέχρι πέντε (5) ημέρες,
- στ. αποκλεισμός από πάσης φύσεως δράσεις, εκδηλώσεις, αθλητικές δραστηριότητες, εκπαιδευτικές εκδρομές/επισκέψεις/μετακινήσεις που διοργανώνει το σχολείο, σωρευτικώς ή διαζευκτικώς, εντός του τρέχοντος σχολικού έτους,
- ζ. αλλαγή τμήματος και
- η. αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος.

Τα παραπάνω μπορούν να ισχύουν παράλληλα με δράσεις παιδαγωγικής μορφής που προτείνει ο ΣΔ σε συνεργασία με ψυχολόγους και κοιν. λειτουργούς.

Τα προβλεπόμενα παιδαγωγικά μέτρα δεν εφαρμόζονται με την ως άνω σειρά. Η λήψη τους θα πρέπει να κρίνεται, κάθε φορά (ad hoc), ώστε να είναι κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου παιδαγωγικού σκοπού.

Στην αρχή των συνεδριάσεων του Συλλόγου καλούνται υποχρεωτικά το προεδρείο της Μαθητικής Κοινότητας του τμήματος και το προεδρείο του Μαθητικού Συμβουλίου του σχολείου, για να καταθέσουν τις απόψεις τους, να παράσχουν τυχόν εξηγήσεις και στη συνέχεια αποχωρούν.

☞ Η αλλαγής τμήματος αποφασίζεται σε περιπτώσεις σοβαρών και επαναλαμβανόμενων παραπτωμάτων του/της μαθητή/τριας, τα οποία έχουν άμεσο αντίκτυπο στην εύρυθμη λειτουργία του τμήματος. Την αλλαγή τμήματος την επιβάλλει ο ΣΔ για παιδαγωγικούς λόγους, συντάσσοντας προς τούτο πλήρως αιτιολογημένο πρακτικό - απόφαση.

☞ Η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος επιβάλλεται σε εξαιρετικά αποκλίνουσα/ες συμπεριφορά/ές ή επαναλαμβανόμενες αποκλίνοσες συμπεριφορές, ιδίως σε εκείνες που περιγράφονται **στο άρθρο 4 του ν. 5029/2023 (Α' 55)**, καθώς και για τη φθορά/καταστροφή, μερική ή ολική, σχολικών κτιρίων και υλικοτεχνικής υποδομής και εξοπλισμού εντός αυτών.

- Απαιτεί πλήρως αιτιολογημένο πρακτικό - απόφαση του ΣΔ κατόπιν γνώμης του Σ.Ε. Παιδαγωγικής Ευθύνης.
- Το παιδαγωγικό μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος ισχύει από το σχολικό έτος εντός του οποίου επεβλήθη και ο/η μαθητής/τρια δεν μπορεί να μετεγγραφεί-επανεγγραφεί εφεξής και για κανένα επόμενο σχολικό έτος στην ίδια σχολική μονάδα από την οποία απομακρύνθηκε.

- Το παιδαγωγικό μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος απαιτεί να γίνεται αναλυτική αναφορά στις παιδαγωγικές μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν σε τυχόν προηγούμενες περιπτώσεις για τον/τη συγκεκριμένο/η μαθητή/τρια και στα παιδαγωγικά μέτρα που ενδεχομένως λήφθηκαν πριν την υιοθέτηση του ως άνω παιδαγωγικού μέτρου.
- Σε περίπτωση που διαπιστωθεί κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή κατά τη διάρκεια του διαλείμματος ή κατά τη διάρκεια της προσέλευσης ή αποχώρησης ότι **ο/η μαθητής/τρια μαγνητοφωνεί ή φωτογραφίζει ή βιντεοσκοπεί με οποιοδήποτε τρόπο εκπαιδευτικούς ή συμμαθητές/τριες του/της, τότε ο Διευθυντής/ντρια της σχολικής μονάδας ζητά άμεσα από τον/τη μαθητή/τρια να απενεργοποιήσει τη συσκευή και να την παραδώσει, καλώντας τους γονείς/κηδεμόνες των εμπλεκομένων να προσέλθουν στο σχολείο, προκειμένου να λάβουν γνώση του περιστατικού. Παράλληλα, οφείλει να αξιολογήσει παιδαγωγικά το περιστατικό, και ανάλογα με τη βαρύτητά του, είτε να επιληφθεί ο/η ίδιος/α είτε να το παραπέμψει στον Σύλλογο Διδασκόντων/ουσών.**
- Σε περίπτωση που η μαγνητοφώνηση, φωτογράφιση ή βιντεοσκόπηση αφορά σε ιδιαιτέρως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, τότε ο ΣΔ υποχρεούται να εφαρμόσει το παιδαγωγικό μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος για τον/τη μαθητή/τρια που προέβη στις ανωτέρω ενέργειες.

- Στις περιπτώσεις εκείνες, όπου αποδεδειγμένα η φθορά/καταστροφή, μερική ή ολική, σχολικών κτιρίων, χώρων και παραρτημάτων αυτών, καθώς και υλικοτεχνικής υποδομής και εξοπλισμού εντός αυτών, αποδίδεται σε συγκεκριμένο/η μαθητή/τρια, ο/η τελευταίος/α ελέγχεται για τη συμπεριφορά αυτή και η δαπάνη αποκατάστασης βαρύνει τον γονέα/κηδεμόνα του/της ή τον/την ίδια αν είναι ενήλικος/η. Το αρμόδιο όργανο, καθορίζει το ποσό της δαπάνης αποκατάστασης και σε περίπτωση αποδοχής, οι γονείς/κηδεμόνες ή οι μαθητές/τριες, αν είναι ενήλικες, καταβάλλουν το ως άνω ποσό, ενώ, σε περίπτωση άρνησης, η σχετική δαπάνη βεβαιώνεται και ακολουθεί η διαδικασία είσπραξής της.
- Η επίπληξη καταγράφεται στο βιβλίο καταγραφής Ενεργειών Υποστήριξης Εύρυθμης Λειτουργίας.
- Οι ωριαίες απομακρύνσεις καταγράφονται ως παιδαγωγικά μέτρα και λαμβάνονται υπόψη στις συνολικές απουσίες για τον χαρακτηρισμό της φοίτησης, αρκεί να έχει συμπληρωθεί το αντίστοιχο βιβλίο καταγραφής.
- Εάν μαθητής/τρια παρακωλύει τη διεξαγωγή μαθήματος, είναι δυνατόν να του/της επιβληθεί ωριαία απομάκρυνση από την αίθουσα διδασκαλίας, οπότε απασχολείται με την ευθύνη της/του Διευθύντριας/ντή, λαμβάνοντας απουσία.
- Σε περίπτωση επαναλαμβανόμενων ωριαίων απομακρύνσεων και πάντως μετά από 3 απομακρύνσεις από τον/την ίδιο/α διδάσκοντα/ουσα ή 5 συνολικά, ο ΣΔ δύναται να εφαρμόσει κατά τη κρίση του τα παιδαγωγικά μέτρα δ) και ε) της παρ. 2 της παρούσας, προειδοποιώντας τον/τη μαθητή/τρια, με γνωστοποίηση προς τους κηδεμόνες του/της, ότι επίκειται η εφαρμογή του παιδαγωγικού μέτρου της αλλαγής τμήματος.

Βιβλιογραφία

- Anyon, Yolanda & Jenson, Jeffrey & Altschul, Inna & Farrar, Jordan & Mcqueen, Jeanette & Greer, Eldridge & Downing, Barbara & Simmons, John. (2014). The persistent effect of race and the promise of alternatives to suspension in school discipline outcomes. *Children and Youth Services Review*. 44. 379–386. 10.1016/j.chilgyouth.2014.06.025.
- Διδασκάλου Ε. (2019). Παραδοτέο Π3.1 στο Θέμα «Ζητήματα Ενταξιακής Εκπαίδευσης». Επιμορφωτικό υλικό στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των Συντονιστών Εκπαιδευτικού Έργου των ΠΕΚΕΣ. Ανακτήθηκε (15/05/2022) από: <https://www.epiteliki.minedu.gov.gr/?p=2096&lang=el>
- Flannery, K. B., McGrath Kato, M., Horner, R. H. (September, 2019). Using Outcome Data to Implement Multi-tiered Behavior Support (PBIS) in High Schools. Eugene, OR: OSEP TA Center on PBIS, University of Oregon.
- Grosche, M., & Volpe, R. (2013). Response-to-intervention (RTI) as a model to facilitate inclusion for students with learning and behaviour problems. *European Journal of Special Needs Education*, 28(3), 254-269.
- Horner, R., & Sugai, G. (2015). School-wide PBIS: An example of applied behavior analysis implemented at a scale of social importance. *Behav Anal Pract*, 8(1), 80-85.
- Horner, R., Sugai, G., & Anderson, C. (2010). Examining the evidence base for School-wide positive behavior support. *Focus on Exceptional Children*, 42(8), 1-15.
- Lewis, T., Jones, S., Horner, R., & Sugai, G. (2015). School-wide positive behavior support and students with emotional/behavioural disorders: Implications for prevention, identification and intervention. *Exceptionality*, 18, 82-93.
- Ματσαγγούρας, Η. (1999). Η σχολική τάξη, χώρος, ομάδα, πειθαρχία, μέθοδος. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Sugai, G., & Horner, R. (2006). A promising approach for expanding and sustaining school-wide positive behavior support. *School Psychology Review*, 35(2), 245-259.

